

מחשבה קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

קידושין דף נב

תלמידי ר"מ

כשנפטר ר"מ אמר ר' יהודה שלא ייכנסו תלמידי ר"מ לשיבתו, שקנתרנים הם ולא ללמוד תורה הם באים אלא לקפחני בהלכות הם באים. דחק סומכוס ונכנס והביא בשם ר"מ דהמקדש בחלקו אינה מקודשת. כעס רבי יהודה וכי אשה בעזרה מנין. שלא יתכן שיהיו קידושין בעזרה.

ובניזיר דף נ' הבאנו בשם ספר ברכת אהרן (עמ"ס ברכות מאמר ריז) שביאר כך: בדר"כ כשיש מחלוקת בין החכמים פוסקים כדעת הרוב, ואז המיעוט מבטל דעתו לדעת הרוב. אך ר"מ חייש למיעוטא, ואף שיש רוב, המיעוט עדיין נחשב, ויש לו מקום. על כן תלמידי ר"מ הגם שהיו מיעוט, לא ביטלו דעתם לדעת הרוב מפני שאחזו כרבם דחייש למיעוטא. ועל זה טען ר' יהודה שקנתרנים הם, שאינם מבטלים דעתם לדעת הרוב, שלפי ר' יהודה אין חוששין למיעוטא.

ולגוף הטענה של ר' יהודה "אשה בעזרה מנין", יש ביאור נחמד בילקוט הגרשוני בשם רבי יצחק חיות (אבד"ק בראדזי), ע"פ הגמ' ריש יומא שנחלקו ר"מ ור' יהודה האם קודם יוה"כ מתקנינים לכהן הגדול אשה אחרת שמא תמות אשתו. ר"מ סובר שלא מתקנינים, ואם אשתו תמות ביוה"כ, באמת יצטרך לקדש אשה חדשה ביוה"כ, ובירושלמי אמרו עלה שאין בכך איסור שכן הטעם שאין לקדש בשבת ויו"ט הוא משום שבות, ואין שבות במקדש.

מעתה, לדעת ר' יהודה לא יתכן שאשה תתקדש בבהמ"ק, אך לר' מאיר אם מתה אשתו של הכהן גדול ביוה"כ, האופן שיהיה מותר לכהן גדול לקדש אשה חדשה הוא בעזרה, שאז אין שבות במקדש. אמנם ר' יהודה אזיל לשיטתו שיש לכהן הגדול מערב יוה"כ אשה אחרת, ולא משכחת לה שתתקדש אשה בעזרה.

דף נג

חטיפת מצוות

המג"א (סי' נג, כו) כתב דאין להתקוטט בעבור שום מצוה, וראיה מהגמ' דידן שהצנועים לא חטפו מלחם הפנים אלא משכו את ידיהם. וכן איתא ביומא לט, א.

בספרי חסידות מדברים על כך שיש מנהג לחטוף את השיריים מהרבי. ונתנו כמה טעמים. וכאן נדון לפי שורת ההלכה.

במחצה"ש (על המג"א שם) העיר מדברי התו"י ביומא דאילו היו יכולים לקבל כזית או כדי שביעה, לא היו מושכים את ידיהם, והיינו שבמקום שיש מצוה ממש, אפשר שאין להניח מפני חשש קטטה. ורק משום שאין כאן מצוה גמורה (מחמת השיעור הקטן של לחם הפנים) שאילו היתה מצוה ממש, לא היו מונעים עצמם, אך כיון שמדובר בשיעור קטן של לחם הפנים, שיש בזה רק קצת מצוה, על כן משכו את ידיהם. ועל כן דברי המג"א צ"ב, שנקט שגם במצוה גמורה יש למשוך את ידו.

המהר"ם שיק בסוגין מבאר שראיית המג"א היא מההו"א של הגמ', ש'חולקין' היינו שמחלקים ביניהם לפי ימים, ובאופן זה יש כזית לכל אחד, וממה שהצנועין משכו ידיהם מכך, מוכח שגם במקום מצוה גמורה יש להמנע מחשש קטטה.

הדרישה (יו"ד סי' סא, ג) נקט דממה שמשכו ידיהם מוכח שאין מצוה לאכול מתנו"כ, יש מצוה שהישראל יתן מתנו"כ, אך אין מצוה שהכהן יקח ויאכל. וכשדנים על חטיפת שיריים אצל האדמו"ר, לא נראה שיש בזה יותר מצוה

מלחם הפנים בשיעור קטן, ועל כן לפי שורת ההלכה עולה שאין להתקוטט עבור זה. (אמנם יתכן שבחטיפות אלה אין קטטה ממש, אלא הכל מתוך אהבה ורעות).

דף נד

לא ניתנה תורה למלאכי השרת

לא ניתנה תורה למלאכי השרת. משפט זה מופיע בעוד מקומות בש"ס (כגון ברכות כה, ב לענין עקבו רואה את הערוה), אך כאן יש חידוש נוסף, שבייחס לבגדי כהונה, כיון שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, על כן בגדי

כהונה ניתנו להנות מהם לא רק בשעת עבודה. ואלבא דהבנת התוס' ברש"י עולה שכהן יכול להשתמש בבגדי כהונה לצרכו כיון שלא ניתנה תורה למלאכה"ש. הרי שסברא זו לא באה רק על מצבי 'אין ברירה', אלא שדיני התורה משתנים מכך שהאדם אינו מלאך. שכן זהו עיקר הצורה בה התורה מתגלית.

והדברים מתחברים למה שדיברנו בשיעורים קודמים את דברי הגמ' בשבת (פח, ב) שכאשר משה בא לקבל תורה, המלאכים טענו שהתורה שייכת להם. והראה להם משה שעשרת הדברות לא שייכות להתקיים אלא ע"י בני אדם. ואינו מובן מה רצו המלאכים, וכי לא ברור שמצוות התורה שייכות רק בבני אדם. אלא שיש בתורה בחינות שונות, ואחד מהפנים הוא "אש שחורה ע"ג אש לבנה", ו"כל התורה שמותיו של הקב"ה", והיינו שיש בחינות בתורה שהמלאכים שייכים אליהן. ואעפ"כ ענה להם משה רבינו, שהתורה צריכה לרדת לעולם שלנו ולהעלות אותו ע"י התורה. לא ניתנה תורה למלאכי השרת.

דף זה נלמד בהושע"ר. וכפי שדיברנו בשבוע הקודם, כשעם ישראל נמצא ביוה"כ, איתא בפרקי דר"א שהזכות שיש לעם ישראל היא בגלל שדומים למלאכי השרת, אך לא זו תכלית העבודה, דסוף סוף לא ניתנה תורה למלאכי השרת, אלא תכלית התורה היא להעמיד צורת אדם החי בעוה"ז בצורה מתוקנת בחיבור גוף ונשמה יחד. וכל הענין של חג הסוכות הוא חיבור נשמה וגוף כשהגוף נמצא בהנאה ושמחה, הרי שמצב זה יש בו קיום התכלית, יותר מהמצב של יוה"כ.

דף נה

חטא בשביל שתזכה

אדם שמוצא בהמות קרוב לירושלים ורוצה לתקנו, צריך לחלל את קדושת הבהמה. ור' יוחנן הקשה "וכי אומרים לאדם עמוד חטא כדי שתזכה". כלומר שהרי לחלל תמימים זו עבירה, ואין טעם שיעשה הוא עבירה כדי לזכות במצוה.

והעיר הרש"ש דלכא' הדברים סותרים למבואר בעירובין דף ל"ב "ניחא ליה לחבר למעבד איסורא זוטא, ולא למעבד עם הארץ איסורא רבה". הרי שאדם יכול לעשות עבירה כדי לתקן. ומדוע כאן לא אומרים כן.

ונאמרו בזה כמה יישובים. ותירוץ פשוט כתב בספר משנה הלכות, דכאן מדובר בנידון לתקן את הבהמה המוקדשת, ולזה אין מוכן לחטוא כדי לתקן את הקדשים עצמן. אך בעירובין מדובר שחבירו הולך להכשל בעבירה, וכיון שכל ישראל ערביין זב"ז, ניחא ליה לעשות עבירה קלה כדי להציל חבירו מעבירה גדולה.

ויש לצרף את המשל שמובא בחז"ל (מדרש וספר הזוהר) לאדם שקודח חור מתחת לכסא שלו באניה, בטענה שהוא פועל בשלו, ומשיבים לו שבכך הוא מטביע את כולם. כך העבירה של חבירו פוגעת בכולם, כולל הוא עצמו. וכל זה לא שייך בנידון של סוגיין שאינו בא להציל חבירו מחטא אלא לתקן את הבהמה המוקדשת.

שאהבה למישהו חוץ מהקב"ה אין בה שיתוף, דאפשר לאהוב הרבה. אבל יראה שייכת רק לאלוקות שיש בעולם, ואם מוסיפים יראה מעוד ענין, יש בכך בעיה של שיתוף. ובאמת שהמהרש"א (ח' אגדות פסחים דף כב, ב) מבאר כעין זה שיראת העונש לא שייכת ממישהו זולת מהקב"ה. ולפי"ז מה פירוש דברי ר"ע?

החת"ס והמקנה על אתר הולכים בכיוון אחד כל אחד בסגנונו וכדלהלן. יש שני סוגי יראות: יראת העונש, ויראת הרוממות. אדם שעומד ומתפעל מגילוי אלוקותו של הקב"ה בעולם, מגיע ליראה מגודל רוממותו. יראת העונש שייכת רק כלפי אחד (וכמ"ש המהרש"א הנ"ל), ואין שייך לירא יראת העונש מפני ת"ח. אבל יראת הרוממות שייכת בכל גילוי של גדלות בנבראים, ות"ח שיש חכמת אלוקים בקרבו, מעורר יראת הרוממות. זה הויכוח בין שמעון העמסוני לר"ע, דלפי שמעון העמסוני מדובר בפסוק על יראת העונש ואין אפשרות לרבות ת"ח. אך לפי ר"ע מדובר על יראת הרוממות, ובמסגרת זו ניתן לרבות ת"ח.

החת"ס מוסיף דשמעון העמסוני חשש לרוב בנ"א שאינם במדרגת יראת הרוממות אלא יראת העונש, ואם נדרוש לרבות ת"ח, הם יפרשו זאת על יראת העונש ויראה בעיניהם כשיתוף ח"ו. לעומת זאת ר"ע הרי היה עם הארץ ומשם התעלה להיות הת"ח הגדול שבדור, ולכן הוא סמך על כך שכל יהודי יכול להגיע לגבהים הרמים ביותר, ועל כן אף שרוב בנ"א אוחזים ביראת העונש, ולא ביראת הרוממות, אבל הם יכולים לתפוס את המושג הגבוה ולהתקשר אליו ולא לטעות בשיתוף. ר"ע לשיטתו שסומך על הפוטנציאל שיש בכל יהודי. כך מבאר החת"ס.

ונביא פירוש יקר נוסף, שאומר רבי יוסף ענגיל (בספרו שב דנחמתא). והביא דברי הבעש"ט שהמשיל משל: המלך הגיע לכפר ואחד התושבים זרק על המלך אבנים וביזה את כבודו. המלך הבין שאותו כפרי לא מבין מה שעשה, וריחם עליו. אך לא ניתן לפוטרו ללא עונש, על כן נענש שיצטרך להגיע לעיר הבירה ולחזות בכבודו של המלך, שם הוא יראה את ארמונו המפואר, את החיילים וכל גינוני הכבוד. ובכך הוא יתפוס מי הוא המלך, במי הוא פגע, ויגיע לחרטה. ואמר הבעש"ט, כשאדם עושה עבירה, לפעמים העונש הוא שיתפוס כמה חמור מה שעשה, ובכך מגיע לידי תשובה. וזה הפשט בפסוק "א-ל נקמות ה', א-ל נקמות הופיע", שהאופן בו הקב"ה נוקם ומעניש הוא ע"י שהוא מופיע ומתגלה לעיני האדם, ובכך הוא תופס כמה חמור היה החטא.

אומר רבי יוסף ענגיל, שמעון העמסוני היה צדיק מלידתו, ועל כן לא תפס באופן מיוחד את כבוד החכמים, אך ר"ע היה בתחילתו עם הארץ, ואז רצה לנשוך ת"ח כחמור. הם היו מבוזים ושנואים בעיניו. כשהוא שב בתשובה, המהלך שנתן לו הקב"ה היה שהצליח להשיג את כבודם ומעלתם של התלמידי חכמים, ובכך תיקן את המצב ההפוך שהיה בתחילה. נמצא שר"ע הוא התופס את הגילוי השלם בכבודו ומעלתו של הת"ח, ועל כן הוא יכול לרבות "את ה' אלקיך תירא לרבות ת"ח".

דף נח

טובת הנאה ושכר מצוה

נחלקו אם טובת הנאה ממון. בסוף הפרק מובא הדין שהנוטל שכר לדון דין ולהעיד עדות, דינו בטל ועדותו בטלה, דאין ליטול כסף עבור מצוות. כלומר יש כאן שני ענינים: המצוה עצמה שעליה לא נוטלים שכר. ויש תועלת צדדית מהמצוה שהיא הטובת הנאה, ועליה יש נידון אם טוה"נ ממון. יש וורט שנאמר בשם הרשב"א (המקור המוקדם הוא ים התלמוד בהקדמה אות יג), "ואמר כבוד אבי הגאון ז"ל דהנה הרשב"א ז"ל כתב הטעם על הא

דף זה נלמד בשמיני עצרת, שאז עם ישראל נמצא עם הקב"ה, עשו לי סעודה קטנה. כשבאים כאחד, אז כל ישראל ערבין זה בזה. וכשיש אדם שעושה עבירה, חבירו מוכן לעשות עבירה קטנה כדי לתקן זאת.

דף נו

תוקד אש – דברי חזיון בעקבות מאורעות שמחת תורה

דף זה נלמד במוצאי שמחת תורה, יום שבו נהרגו מאות רבות של יהודים רח"ל, ומידת הדין התגלתה ה"י. יש בדף זה ענין שקשור למאורע.

הגמ' מביאה שהמקור שכלאי הכרם אסורים בהנאה, נלמד מהפסוק "פן תקדש" ודרשינן: "תוקד אש". הביטוי "תוקד אש" לקוח מהפסוק "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה", שאש המזבח תמיד נמצאת שם. ברקאנטי מובא שהאש על המזבח היא גילוי מידת הדין. כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא.

עיקר ענין העוה"ז הוא להיות במידת הדין, כפי שרש"י מביא בתחילת בראשית שבתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין, כיון שראה שאין העולם מתקיים, שיתף עמה מידת הרחמים. הרי שעיקר המטרה הוא מידת הדין. אותה מידת הדין מביאה לידי כך שאנו זוכים לחיי העוה"ב, כפי שכתב הרמח"ל שאדם זוכה לעוה"ב ע"י שעושה בעוה"ז מצוות וע"י עונש על העבירות.

עיקר המהלך בעולם הוא גילוי מידת הדין. כשמידת הדין מתגלית בעולם אז מתגלית גם קדושתו של הקב"ה. כפי שאמר משה לאהרן כשמתו שני בניו בהקריבים אש זרה - "בקרובי אקדש". ורש"י שם מבאר שעל ידי כך מתיראים מהקב"ה. ומבארים רבותינו שקדושת הקב"ה מתגלית בכך שהוא מביא אותנו לחיי עוה"ב, וזה ע"י מעשים טובים ועונש על המעשים הרעים. אם אין עונש על המעשים הרעים לא מגיעים לעוה"ב.

כשמקבלים מכה מהקב"ה יש גילוי קדושתו של הקב"ה, מתגלית מידת הדין, מידת הגבורה, שכל ענינה שהאדם יש לו מקום בעוה"ז שמביא אותו לחיי עוה"ב.

לכן כשכתוב "תקדש - תוקד אש" אין זה מקרה בעלמא, כי קדושה וגילוי מידת האש של הקב"ה מגיעים באותה צורה (והקשר לכלאים מבואר בראשונים שכששורפים כלאים, מבטלים את כל כוחות הרע בעולם ומתגלית קדושתו של הקב"ה), וכשם שגילוי קדושתו מגיע ע"י אש, כך להיפך כשיש אש מתגלית קדושת הקב"ה.

בכל פעם שעם ישראל מקבל מכה אנו יודעים שזה עוד צעד מפעמי משיח, בדרך לגילוי השכר העתידי.

דף נז

"את" לרבות - מחלוקת שמעון העמסוני ור"ע

שמעון העמסוני (או נחמיה העמסוני) היה דורש כל אתין שבתורה, כשהגיע ל"את ה' אלוקיך תירא" פירש. עד שבא ר"ע ודרש "לרבות תלמידי חכמים". ויש להבין מדוע שמעון העמסוני לא קיבל את דרשת ר"ע.

ונקדים את שאלת המפרשים. הפסוק שנחלקו בו - "את ה' אלקיך תירא" - נאמר בפרשת עקב. אך לפני כן, בפרשת ואתחנן כבר נאמר פסוק דומה: "ואהבת את ה' אלקיך", ומשמע ששמעון העמסוני מצא מה לרבות שם, ומדוע פירש בענין היראה ולא בענין האהבה?

וכבר הביא קושיא זו המהר"ל בתשובותיו (סי' א), ומיישב שמצינו אהבה לאחרים, כגון 'ואהבת לרעך כמוך', אבל יראה לא מצאנו לאחרים מלבד הקב"ה. ולכאן' ביאור דבריו כמו שכתב המהר"ל (נתיב יראת ה' פ"ה)

נמצא לפי דברי המהר"ל שעני המהפך בחררה, ושונא מתנות יחיה, הם שני צדדים של אותו המטבע. בעני המהפך עסקינן בכך שלכל אחד יש את הגבול שלו, ובשונא מתנות יחיה מדובר על כך שלכל אחד יש את הנביעה העצמית שהיא שלו, ואין זקוק לחבירו שייכנס לגבולו להחיות אותו.

ואולי זה מה שנקראת הקרקע "ארעא דרבנן", וכפי שאומר הבן יהודע הכוונה לרב גידל ור' אבא, שהם לימדו כיצד נראית בעלות מתוקנת, כשכל אחד עומד בגבולו.

דף ס

כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי

כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי, לדעת רבי.

בתחילת פרשת ראה איתא: "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה", ובברכה כתוב: "אשר תשמעון", ובקללה כתוב: "אם לא תשמעון". רש"י מבאר "את הברכה אשר תשמעון" - "את הברכה. על מנת אשר תשמעו". מבארים מפרשי רש"י (גור אריה, דברי דוד להט"ז), שרש"י בא לומר שאין הכוונה "אשר תשמעו" ר"ל ודאי ישמעו, שהרי אחרי כן נאמר "אם לא תשמעו". אלא ר"ל על מנת אשר תשמעו, כלומר כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי. הרי שיש הבדל בין הברכה לקללה. הברכה חלה מיד בשמיעה עוד קודם שעושים את המצוה, משא"כ בעבירה הקללה מגיעה רק אחרי שהעבירה נעשתה.

השם משמואל (בחוקותי תרע"ה) מביא להקשות מאביו האבני נזר, שהרי בפרשת בחוקותי נאמר "אם בחוקותי תלכו" ומדוע לא נאמר כמו בפרשת ראה "אשר בחוקותי תלכו", בפרט לאור דברי רש"י שהכוונה 'על מנת' כמעכשיו. מיישב השם משמואל דהברכות של בחוקותי עוסקות בייעודים של ימות המשיח, כפי שכתב הרמב"ן שם, ובייחס לברכות אלה לא שייך לומר מעכשיו, משא"כ בפרשת ראה מדובר על הברכות של א"י וזה יכול להגיע מיד.

ואולי ניתן לומר באופן אחר. הבאנו לעיל (דף לט) את דברי הרמב"ם ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, והייעודים הטובים שכתובים בתורה אינם בתורת שכר אלא זו ברית עם בני ישראל שאם יעשו את המצוות, הקב"ה יסדר להם את תנאי החיים שיהיו ראויים לקיים עוד מצוות. ויש לומר שכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי כאשר העל מנת הוא תוצאה של המעשה, אך השכר של בחוקותי והיה אם שמוע, אין זה שכר על מה שאנו עושים אלא דבר צדדי שעוזר לנו לקיים את המצוות, א"כ אין זה תנאי שמגיע מוכח מה שעשינו, לכן לא שייך לומר שם תנאי שמגיע מיד בגדר כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו. משא"כ בפרשת ראה כפי שביאר השם משמואל, שם מדובר על ברכות א"י והקב"ה אומר שאם תעשו את המצוות תהיה ברכה בא"י ותשארו בארץ, ואם תעשו דבר לא נכון הארץ תקיא אתכם, אם כן, יש כאן דבר ישיר שקשור לא"י, שהוא תוצאה מהמעשים שלנו, לכן י"ל "אשר" בגדר כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו עוד לפני שהמעשים נעשו.

דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, שהוא מטעם דהא המצוות הם אות על אחדותו ית' ואם היו נותנין לו שכר תיכף היה כנוטל שכר להעיד", כלומר כל מצוה היא עדות, ועל כן א"א לקבל שכר על המצוה, שכן אז מקבל שכר על העדות. זהו לגבי המצוה עצמה.

ולגבי טובת הנאה, מובא בספר סוד ישירים לרבי גרשון ליינר מראדזין (הושע"ר אות ח) שעיקר העבודה של יהודי הוא להגיע לדרגה שאינו לוקח שום טובת הנאה, אף שיכול לקחת, ומדגיש זאת לענין הושע"ר שהוא יום ערבה, ומהי ערבה? אין לה טעם וריח, אין לה שום דבר מעצמה. לא רק שאין לה שכר מצוה בעוה"ז, הוא גם לא לוקח שום תועלת מהטובת הנאה. וזהו הענין שיום הערבה הוא של דוד המלך, שזה ענינו, שאין לו מגרמיה כלום ומוסר הכל להשי"ת.

ומביא מה שאמרו (ב"ק סא, א) שאנשים באו בחירוף נפש והביאו מים לדוד המלך שהכוונה לדברי תורה, והוא ניסך אותם לה', שלא אמר את הד"ת בשם אותם אנשים. ומביא הסוד ישירים בשם אביו הבית יעקב (וכע"ז) רבי צדוק בשם רבי בונם מפשיסחא) שהענין הוא שהתורה אינה נאמרת בשם אדם מסוים, היא שייכת לכלליות עם ישראל. כלומר שאין לאף אדם שום טוה"נ מתורה, לא רק מזה שהוא לא לומד תורה, אלא שלא אומרים את זה בשמו. דוד המלך ניסך את המים לה', והביא את המושג הזה שאדם הוא 'ערבה', אין לו שום דבר מדיליה.

נמצא שמה שמוזכר בסוף הדף דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, מישך שייך למה שנאמר לעיל מינה טובת הנאה אינה ממון.

דף נט

עני המהפך ושונא מתנות

רב גידל רצה לקנות קרקע, ור' אבא קנה אותה. רב גידל התלונן שיש כאן "עני המהפך בחררה". ולבסוף ר' אבא רצה לתת את הקרקע במתנה לרב גידל, אלא שהוא לא הסכים לקבל משום "שונא מתנות יחיה". והקרקע נהפכה להיות "ארעא דרבנן", כלומר קרקע לשימוש התלמידים (והבן יהודע ביאר ש'רבנן' היינו רב גידל ור' אבא, שמפני שלא נטלו יכלו התלמידים להנות מהקרקע מכוחם).

נמצא שיש כאן שתי נקודות שבאו לפונדק אחד: עני המהפך בחררה ושונא מתנות יחיה. ונראה שיש קשר בין הדברים.

המהר"ל (נתיב הצדק פ"ג) מבאר את ענין "עני המהפך בחררה" כך: הקב"ה נתן לכל אדם ואדם את 'מקומו' שלו. לכל אחד יש מקום לפעול, ועבור זה יש לו את הפרנסה המיוחדת לו. הקב"ה אמר לאיוב (בפ"ק דבבא בתרא) שאפילו שתי שערות אינן יונקות מאותה גומא. וכך לכל אדם יש את המקום שלו. אין אדם נוגע במוכן לחבירו. לכל אחד יש את הטריטוריה השייכת לו ורק לו.

כשאדם הולך ופולש לתוך המקום של חבירו, כאשר חבירו מהפך בחררה, והוא לוקח לו, בכך הוא נכנס לתוך הגבול של חבירו, וזה נגד מה שהקב"ה יצר בבריאה שלכל אחד יש את הפרנסה שלו. ומסיים המהר"ל שדבר זה גרוע יותר מגזל. ונראה כוונתו שבגזל אדם יודע שהוא נכנס אל חבירו, אבל בעני המהפך, לא ברור שיש כאן כניסה לתחום חבירו, ומצד זה יש כאן גריעותא.

בנתיב התורה פ"ד מבאר המהר"ל הטעם ששונא מתנות יחיה, שכל אדם רוצה להיות בגבול שלו, ושלא יהיה זקוק לאחרים, וזה ענין המושג "חיים" שאדם עומד לעצמו, וכידוע שמעיין שיש לו נביעה עצמית נקרא "מים חיים". ולכן הנמנע מלהזדקק לאחרים יש לו חיים עצמיים.